

GROEN

Najaar 2024

nummer 83

Bestuur IVN Eelde-Paterswolde

Voorzitter	Leo Stockmann Anemoonweg 40 9765 HG Paterswolde	e-mail: glstockmann@hotmail.com tel. 050-3095304
Secretaris	Leo Stockmann a.i.	e-mail: secr.ivnep@gmail.com
Penningmeester	Henk von Eije Burg. Legroweg 8 9765 AE Paterswolde	e-mail: voneije@gmail.com tel. 050-3092973 bankrekeningnr: NL59INGB0000820257
Lid	Jos Schlaman Stoffer Holtjerweg 23 9761CA Eelde	e-mail: josschlaman@gmail.com tel. 06-19503515

Werkgroepen en coördinatoren

Bomen, RO en Milieu	Tineke van den Berg	0503094337
Bijenbos	Leo Stockmann	0503095304
Publiciteit	Leo Stockmann	0503095304
Planten	Ferry Wilkens	0503092348
Vogels	Leo Stockmann	0503095304
Jeugd 6–8 jr	Jolanda v.d. Bosch	0612575057
Jeugd 9–12 jr en 12+	Liesbeth AB	0618294728
Vlinderkampje	Tineke van den Berg	0503094337

Voorwoord

Hoewel de natuurberichten over het algemeen niet van de meest zonnige kant zijn, was er in september toch een dat ons vrolijk kon maken. De media meldden ons dat er opeens overal veel vlinders rondfladderden. O.a. bonte zandoogjes, atalanta's, dagpauwogen en witjes waren veel te zien. Heel anders dan in het voorjaar en in de zomer. U zult het zelf als natuurliefhebber ook opgemerkt hebben. De Vlinderstichting relativeert de opleving overigens wel; gekeken naar een jarenlang gemiddelde blijkt het niet zo goed te gaan met de vlinderstand.

Heel positief is het educatieve werk van onze IVN medewerkers voor de jongeren: De jeugd beleeft daardoor veel plezier bij de natuurwerkgroepen. Leerlingen van basisschool De Westerburcht waren betrokken bij de boomfeestdag, leerlingen van basisschool De Veenvlinder kregen natuurles over planten en vogels. IVN organiseerde ook de slootjesdag. Kinderen konden waterbeestjes vangen en op naam brengen. Heel belangrijk om de jeugd bij de natuur te betrekken. In deze Groen kunt u erover lezen. Ook andere interessante onderwerpen komen aan de orde. Dank aan de mensen die de activiteiten begeleidden, en artikelen en foto's hebben ingestuurd.

In *Groen voorjaar 2009* staat Gerbrig Rietema voor het eerst vermeld als vormgever van Groen. Ze heeft laten weten haar taak nu over te willen dragen. Het bestuur is Gerbrig erg erkentelijk voor haar inzet: 16 jaar lang twee afleveringen per jaar! Hartelijk dank, Gerbrig! Jannie Rozema was bereid haar taak over te nemen.

Het bestuur hoopt u bij de IVN – activiteiten in het komende jaar te ontmoeten.

Leo Stockmann, voorzitter

Omslagfoto: *Thujamos op Landgoed Vosbergen* (foto: Leo Stockmann)

Inhoudsopgave

Bestuur IVN Eelde –Paterswolde	2
Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
In memoriam	5
Activiteitenprogramma najaar 2024 / voorjaar 2025	6
Kransgras	8
Natuurclubs	9
Gekraagde roodstaart	11
Afgevangen bijenzwerm	14
Beestjes	15
Bloemrijke berm aan de Zuurstukken	17
Boomfeestdag bij De Westerburcht	19
Plantenruilbeurs 2024	21
Natuurfoto's van IVN-leden	22
Heksenkruid	26
Pluimvoetbij	27
Dieren van het jaar 2024	28
De Slootjesdag op 24 juni 2024	30
Plantenles op De Veenvlinder	33
Wandeling door het Arboretum Assen	35
Land van Ons: Onneresch	37
Vogels kijken met kleuters	38
Excursie Westerbroek	41
Onze werkgroepen en communicatie	43

IN MEMORIAM

Op 14 augustus 2024 overleed Jopie Kardol – Keizer op 91-jarige leeftijd. Toen ze in 1975 aan de Esweg ging wonen, is ze lid van onze IVN-afdeling geworden. Ze gaf in die tijd aardrijkskunde en biologie op de MAVO in ons dorp. Eind jaren tachtig tot in de jaren negentig was ze bestuurlijk actief in het IVN en ook met de plantenwerkgroep heeft ze meegedaan.

Behalve in natuur was Jopie in cultuur geïnteresseerd. Jarenlang was ze voorzitter van de gemeentelijke Culturele Commissie. Het beeld Federa ('de pilaren met de veren') op het grasveldje voor de hoofdingang van Landgoed De Braak is op initiatief van deze commissie geplaatst. Jopie vond het een prachtig beeld.

Veel IVN'ers zullen Jopie herinneren als organisator van de plantenruilbeurs in haar grote tuin aan de Esweg. Ze deed dat vele jaren, de laatste keer in het voorjaar van 2019. Het was altijd een goedbezochte en gezellige gebeurtenis met koffie en koek. Vanwege een verslechterende gezondheid moest ze vanaf november vorig jaar haar laatste dagen in verpleeghuis De Duinstee doorbrengen.

Activiteitenprogramma najaar 2024 – voorjaar 2025

Activiteiten die later georganiseerd worden, worden via e-mail (aan de IVN-leden) en Dorpsklanken (breder publiek) aangekondigd.

Voor sommige activiteiten kan een kleine bijdrage worden gevraagd.

Donderdag 17 oktober 2024

Lezing over de natuur in **Gambia** door Ger Brink, IVN-lid.

Locatie: Ons Dorpshuis in Paterswolde. Aanvangstijd: 20.00 uur.

Maandag 4 november 2024

Lezing over **orchideeën** door Christophe Brochard. Christophe Brochard is ecooloog en mededirecteur van Bureau Biota met een passie voor taxonomie en natuurfotografie. Tevens is hij auteur van diverse natuurboeken.

Locatie: 't Loughoes in Eelde. Aanvangstijd: 20.00 uur.

Vrijdag 3 januari 2025

De jaarlijkse **snertwandeling**.

Locatie en aanvangstijd worden nog bekend gemaakt.

Donderdag 9 januari 2025

Lezing door Jan Menzinga over zijn **natuurwaarnemingen**. Jan Menzinga uit Hoogezand is 3D fotograaf met een stereocamera. Hij toont ondermeer beelden van nachtvinders, en uit de polders Westerbroekstermadepolder en de Kropswolderbuitenpolder.

Locatie: Ons Dorpshuis in Paterswolde. Aanvangstijd: 20.00 uur.

Donderdag 30 januari 2025

Lezing over de **huismus** door René Oosterhuis. Hij bestudeert al jarenlang het gedrag en de levenswijze van huismussen in zijn woonplaats Leek. De huismus is Vogel van het Jaar 2024 (zie elders in deze Groen).

Locatie: Ons Dorpshuis in Paterswolde. Aanvangstijd: 20.00 uur.

Woensdag 26 februari 2025

De jaarlijkse en vooral gezellige **natuurpubquiz**. Van te voren als deelnemende groep u opgeven bij Leo Stockmann.

Locatie: Café - theatercafé Boelens in Eelde. Aanvangstijd: 20.00 uur.

Woensdag 19 maart 2025

Algemene ledenvergadering. O.a. bespreking jaarverslag en begroting. Na de pauze een presentatie met prachtige natuurbeelden van Anne van der Zijpp, IVN-lid.

Locatie: Het Dorpshuis. Aanvangstijd: 20.00 uur.

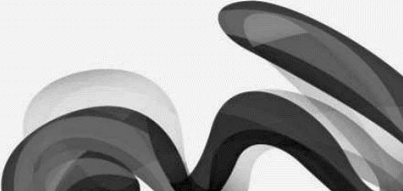
Zaterdag 12 april 2025

Jaarlijkse **plantenruilbeurs** in de tuin bij Greet Geertman en Henk Vugteveen. Iedereen is van harte welkom, ook zonder dat u planten inbrengt!

Locatie: Duinkampen 7, Paterswolde. Van 10.00 uur tot 12.30 uur.

FYSIEK DE BAAS
fysiotherapie

Industrieweg 1 • 9765 BL Paterswolde
Telefoon 050-3090599
Email info@fysiekdebaas.nl

SILSS&DASILVA
SPETTERENDE DAMESMODE

Sandwich | Dept | Bando | Expresso | Tramontana | Supertrash | 30 Feet | Nick-Jeans | Zizo Jeans | Marshy | Neal | By One | Wings of Wonders | Anna Parker | Malvin | Studio Anneloes | Post X-change | Fabri | Pastry | Smakkers

www.silssanddasilva.nl

Kransgras – Carleen de Graaf en Leo Stockmann

Tijdens een excursie van de plantenwerkgroep op 11 juli bij de Twee Provinciën ontdekte Carleen de Graaf het Kransgras (*Polypogon viridis*), een soort die pas sinds 2004 in ons land bekend is en oorspronkelijk uit het Middellandse Zeegebied afkomstig is.

Kransgras raakte in ons land in zeer korte tijd thuis in vooral stedelijk gebied. Op de verspreidingskaart van de soort (zoek op internet) komt dat duidelijk naar voren. Opvallend is dat de hoofdstengel ook in het bloeigedeelte tussen de zijstengeltjes met de bloempjes duidelijk zichtbaar blijft. De soort heeft veel gelijkenis met het Fioringras (*Agrostis stolonifera*), een soort met bovengrondse uitlopers (stolonen), dat overal in ons land voorkomt.

Kransgras (foto: Carleen de Graaf)

Autoschade Herstel
Van Kalker bv

Ieder zijn vak

Industrieweg 12
9765 BL PATERSWOLDE

T 050 309 25 16
M 06 504 002 00

info@vankalker.nl
www.vankalker.nl

Natuurclubs – Liesbeth AB

Ook de jeugdnatuurclubs zijn weer van start te gaan. Het is ontzettend leuk te merken dat de kinderen uit de 6-8 jarigen groep graag doorschuiven naar de 9-12 jarigen groep. En dat alle kinderen uit de 9-12 jarigen groep die nu naar de middelbare school gaan zich hebben opgegeven voor de 12+ groep. Die pubergroep heeft inmiddels 10 leden, we gaan 14 september van start. Samen met Joost Madern hebben we weer een mooi programma neergezet voor komend jaar. Nieuwsgierig? Kijk maar eens op de website bij afdeling jeugd.

Begin september zijn we met een klein groepje van start gegaan met de 9-12 jarigen groep. Inmiddels heb ik hulp van een nieuwe vaste begeleider, Agnes Heerdink. We openen het seizoen stevast met het bouwen van een hut en aan het einde van die ochtend komt de vraag:

De hut (foto: Liesbeth AB)

“gaan we dit volgende keer ook doen?” En een “oh, jammer” als ik dan zeg dat we de volgende keer wat anders gaan doen.

Voor deze twee groepen hebben we een superfijne samenwerking met Harm Katoele en de mensen van het Muziekmuseum. En wie weet wat er ontstaat met de imkers van de bijenvereniging die nu ook een vaste plek in het Natuurhuis hebben gekregen.

Aan tafel bij het Natuurhuis (foto: Liesbeth AB)

Brood- en banketbakkerij Dunnewind

*"De warme bakker:
voor wie van lekker brood houdt"*

Hoofdweg 142 - Paterswolde - telefoon 050-3091472
www.bakkerijdunnewind.nl

Gekraagde Roodstaart – Yvonne van der Knaap

In mijn redelijk grote en zeer groene tuin worden de nestkasten nagenoeg alleen door koolmezen gebruikt. Of het kasten zijn die ik jaarlijks schoonmaak of nooit, omdat ze veel te hoog hangen, lijkt niet uit te maken. De koolmezen gebruiken ze voor hun eitjes.

De huismussen duiken hier nog ouderwets onder de dakpannen en lijken hun neus op te halen voor een kunstmatige nestholte.

Sinds een paar jaar tref ik in het voorjaar een gekraagde roodstaartman in mijn tuin aan. Zeer opvallend met zijn knalwitte vlek op zijn voorhoofd. Hij vliegt wat rond en zit regelmatig op een lage tuinlamp, alsof het een paaltje is. Vorig jaar hadden mijn burens een succesvol nestje van de gekraagde roodstaart in hun tuin. Dit voorjaar leek het bij mij daar ook op.

De man van dit jaar had een vrouwtje bij zich! Op Koningsdag toonde hij extreem veel interesse in een wat wankel nestkastje dat aan het druivenstruik-rek hangt. Hij vloog in en uit, de kast kon duidelijk zijn goedkeuring hebben. Op een andere dag zag ik het stel ook bij een andere nestkast, die degelijk aan de garagemuur bevestigd is. Weer later leek het vrouwtje van de aardbodem verdwenen te zijn. Alleen een gekraagde roodstaartman vloog nog rond in de tuin. Geen enkele activiteit meer rond die twee nestkasten.

Half juni, - al weken geen activiteit meer bij de nestkasten gezien -, durfde ik ze wel even te openen. In het wankel nestkastje aan het druivenstruik-rek bleken 6 mooie blauwe eitjes te liggen van de gekraagde roodstaartvrouw.

In de kast aan de garage lagen 5 van die blauwe eitjes, en toen ik verder keek, onder het nestje, op de bodem van de nestkast, lagen ook nog 9 gestippelde koolmees-eitjes!

Wat was hier voorgevallen?

Was het stel roodstaarten bij nader inzien toch niet zo gelukkig met hun wankel kast, en hebben ze vervolgens de koolmezen

weggepest? Is het koolmezenpaar verongelukt en hebben ze daardoor het nest verlaten? Hoe dan ook.. de roodstaarten hebben de eitjes vakkundig naar de bodem verplaatst en zijn (opnieuw) begonnen. Vermoedelijk is mevrouw Roodstaart na 5 eitjes gesneuveld (door een aanval van de buurkat?) of heeft ze de tuin verlaten voor een andere partner? We zullen het nooit weten.

Toch heel jammer dat alle energie van deze gekraagde roodstaarten niet heeft geleid tot een succesvol nest.

Bovenop de eitjes van de gekraagde roodstaart (foto: Yvonne van der Knaap)

Onderop de eitjes van de koolmees (foto: Yvonne van der Knaap)

STER ACCOUNTANTS
SCHEIDINGSADVIES

Jan Pelleboerplein 1, 9765 BR Paterswolde
Tjalk 14, 9606 RD Kropswolde
Tel. 050 3090233

www.steraccountants.nl
info@steraccountants.nl
www.sterscheidingsadvies.nl
info@sterscheidingsadvies.nl

UW FINANCIËLE HUISARTS

Afgevangen bijenzwerm – Leo Stockmann

Op 24 mei kreeg ik een telefoontje van Martine Harmens. Zij en haar man Jan Jaap zagen in hun tuin een grote zwerm insecten in het vogelvoederhuisje in hun tuin. De conclusie kon snel worden gemaakt. Het ging om een afgesplitste groep honingbijen! De afsplitsing is ontstaan vanuit een moedervolk met meerdere koninginnen in ontwikkeling, terwijl er maar plaats is voor één koningin. Een koningin is er met een deel van de werksters vandoor gegaan, op zoek naar nieuwe huisvesting. Die werd blijkbaar gevonden in het vogelvoederhuisje. Imker Hugo van Rossem van de Imkersvereniging Paterswolde/Haren heeft de zwerm afgevangen en zal zeker wel een goede alternatieve plaats voor het bijenvolk gevonden hebben.

De zwerm in het vogelvoederhuisje (foto: Martine Harmens)

Beestjes – Bertus van der Velde en Anne van der Zijpp

Kruisspin (Bertus)

Hoornaars (Anne)

Roodpootschildwants (Bertus)

Gewone Pendelvlieg (Anne)

Vuurwants (Anne)

Bloedcicade (Bertus)

Bloemrijke berm aan de Zuurstukken - Leo Stockmann, m.m.v. Aafke Ellen

Op Burendag in 2019 is aan de Zuurstukken een stuk berm ingezaaid met zaden van talrijke kruidensoorten. Eerder was de voormalige grasberm door de gemeente daarvoor geschikt gemaakt. Initiatiefnemer was Aafke Ellen, wonend aan de Zuurstukken. In Groen 75 (najaar 2020) en in Groen 77 (najaar 2021) is aan dit initiatief aandacht besteed. Met enige regelmaat worden planten- en insecteninventarisaties gedaan: planten door Aafke Ellen en Leo Stockmann, insecten door Bertus van der Velde en Marleen Koning.

Aardhommel op knoopkruid (foto: Leo Stockmann)

Er zijn destijds ca. 35 kruidensoorten ingezaaid, o.a. beemdkroon (knautia), betonie, duizendblad, gele kamille, gewone brunel, gewone margriet, kleine pimpinel, knoopkruid, muskuskaasjeskruid, peen, veldlathyrus en wilde marjolein.

Bij inventarisaties in de zomers van 2020, 2021, 2022 en 2024 troffen we resp. 26, 45, 40 en 54 soorten kruiden en grassen aan. De genoemde ingezaaide kruidensoorten hebben zich m.u.v. betonie weten te handhaven. In de loop der jaren zijn er ook niet-ingezaaide kruiden- en grassoorten verschenen: o.a. klein streepzaad, akkerkool, rode klaver, kropaar en timoteegras. Verrassend was in 2021 het voorkomen van zwarte mosterd. In de jaren daarna is de soort niet meer gezien.

In de zomers van 2021, 2022 en 2024 zijn resp. 17, 20 en 15 soorten insecten waargenomen. Van een aantal soorten meerdere exemplaren. Elk jaar zijn gezien: krekkel, grote bijvlieg (een zweefvlieg), honingbij, steenhommel en langlijfje (een zweefvlieg).

Gemakkelijk valt nu te concluderen dat zo'n kruidenrijke berm ecologisch gezien veel meer waarde heeft dan een soortenarme en vaak gemaaide grasberm.

Wilde Marjolein (foto: Leo Stockmann)

FLORAHOF
- EELDE -

FLORAHOF EELDE
uw tuincentrum
Burg. Legroweg 34 Eelde
tel: 050 309 4756
www.tuincentrumflorahof.nl

Boomfeestdag bij de Westerburcht – Tineke van den Berg

Een mooie lentedag, een klein gezelschap, enthousiaste kinderen. En pers erbij: Dorpsklanken, Oostermoer en RTV Drenthe (het item kwam 15 seconden op het regionale journaal).

De bomen stonden al klaar, de kinderen moesten de plantgaten opvullen. Welke bomen? Linde, lijsterbes en krentenboom. We hebben kennisgemaakt met Carla Veldhuis, de nieuwe ambtenaar groenbeleid, die dit feestje had voorbereid. (Zij is inmiddels niet meer werkzaam bij de gemeente Tynaarlo, red.)

Van de IVN-werkgroep BROM waren Agaath AB, Sjoerd Jansma en Peter Kwast (vanuit IVN Vries) aanwezig. “De klimaatburgemeester Ella was tevreden”, zei haar moeder Inge Hamming.

Bomen planten bij de Westerburcht (foto: Tineke van den Berg)

fair met flair

wereldwinkel

Hoofdweg 157a
9765 CB Paterswolde
Tel: 06-29325278

www.wereldwinkelpaterswolde.com

VOS VISION OPTIEK

**Het adres voor de mooiste brillen
en de beste oogzorg**

Specialist in oogmetingen,
optometrische oogonderzoeken,
contactlensaanpassingen en
CBR oogkeuringen (oogarts)

Ons team bestaat uit:

2 optometristen (HBO) - 1 oogarts (CBR-keuringen)
1 opticien-contactlensspecialist - 2 assistent-opticiens

Plantenruilbeurs 2024 – Greet Geertman

De plantenruilbeurs was dit jaar een zonnige activiteit bij ons, Greet Geertman en Henk Vugteveen, in de tuin aan de Duinkampen. Het was een komen en gaan van bezoekers met en zonder planten. Zoals altijd veel IVN'ers, maar ook een aantal nieuwe gezichten. Liesbeth van Brakel was druk in de weer om nieuwelingen te vertellen over het IVN en dat levert misschien weer nieuwe leden op. Als er iets te vragen was over een plant, was er altijd wel iemand die er een antwoord op had. En tegenwoordig hebben we ook de 'plantenapp'. Heel handig om samen op de naam van een plant te komen.

Na de plantenruil een praatje, koffie/thee/koekje, een rondgang door onze tuin, uitrusten op een bank. Leuk om de enthousiaste reacties te horen. In totaal waren er ongeveer 30 bezoekers. Later heb ik begrepen dat er mensen waren die dachten dat ze alleen welkom waren als ze planten meenamen. Jammer! In de communicatie naar buiten kan dat wat duidelijker naar voren worden gebracht, dat iedereen welkom is.

Planten halen en/of brengen bij Greet en Henk (foto: Henk Vugteveen)

Natuurfoto's van IVN-leden

Koninginnepage –
Henk & Marijke van Bergen

Uitvliegende mieren –
Martha Veldkamp

Ruitjesbovist –
Tineke Broer

Grote Keizerslibel –
Gerrit Buurman

Ringslang aan de Esweg – Ben Luinge

Adder op Balloërveld – Edu Wagtelenberg

Reegeit met kalf bij De Duinen – Leo Stockmann

GVA

PRINT · DRUK · SIGN

G. VAN ARK | HAREN

wij staan voor u klaar

Kerkstraat 32, Haren | 050-5347447 | info@drukkerijvanark.nl

Huizing Totaal Advies
makelaardij · verzekeringen · hypotheek

Jan Pelleboerplein 17
Eelde-Paterswolde
Telefoon 050-3096818
info@huizingtotaaladvies.nl
www.huizingtotaaladvies.nl

INSTALLATIETECHNIEK

Loodgieterswerken
Dak & Zinkwerk
Electriciteitswerken

Verwarming & Onderhoud
Sanitaire Installaties
Duurzame Energie

Hoofdweg 92

(050) 309 13 21

Zeearenden op het nest in het Friescheveen – Anne van der Zijpp

Bosuilen Vosbergerlaan – Eugen Botta

Heksenkruid – Leo Stockmann

Heksenkruid behoort tot de teunisbloemfamilie. In het wild kunt u in ons dorp groot heksenkruid, *Circaea lutetiana*, vinden langs hoofdlanen in De Braak en Vosbergen. Vroeger heb ik de soort ook wel zien bloeien in een oudere houtsingel in ons dorp. Heksenkruid bezit ondergrondse uitlopers en kan plakaten van vele planten vormen. De bloemen zijn klein, veelal wit. Maar vanwaar de naam heksenkruid? Heksenkruid (*Circaea* is genoemd naar de tovenares Circe) uit de Griekse mythologie). Een oud volksgeloof over dat wie in het bos heksenkruid tegenkwam, verdwaalde.

Bij de linker afbeelding zien we heksen die heksenkruiden mengen in hun kookpot met het doel om regen en donder op te roepen, waarschijnlijk tijdens een periode van grote droogte. De houtsnede uit 1489 is van een onbekende kunstenaar.

De rechterfoto is *Groot heksenkruid* op Landgoed Vosbergen (foto: Leo Stockmann).

Pluimvoetbij – Annelies Tuttel

Begin juli, tijdens onze wandeling in de Gasterense Duinen zagen we dit bijtje vliegen. Ze (want alleen de vrouwtjes brengen stuifmeel naar het nest) viel dus echt wel op met die grote gele stuifmeelklompen aan de achterpoten.

Even verderop, op het zandpad, ging ze zitten en begon te graven. En na een poosje werd het gaatje dieper en werd er een al bestaand gaatje zichtbaar. Na nog wat ‘opruimwerk’ van zandkorrels verdween ons bijtje in dat gaatje om na ca. 5 à 10 minuten weer tevoorschijn te komen, maar nu zonder de gele stuifmeelklompen. Overal op het zandpad waren van die gaatjes te zien van ongeveer 5 mm in doorsnee. Ook veel in een torentje van zand, maar dan gaat het om een ander soort bijtje.

Ik vind het toch een wonder dat die bijen hun nest terug kunnen vinden, zelfs als de ingang door voetstappen verstopt geraakt is.

Aanvankelijk wist ik niet om welke bijensoort het ging. Maar bij navraag bleek het een pluimvoetbij te zijn.

Pluimvoetbij (foto: kleindochter Manon Boerma)

Dieren van het jaar 2024 – Leo Stockmann

De verkiezing ‘Dier van het jaar’ is al jarenlang een gebeurtenis. Vaak gaat het om soorten die extra aandacht verdienen, omdat ze in aantal een dalende trend vertonen. In zo’n jaar worden veel gegevens verzameld (zeker ook door vrijwillige waarnemers) over de soort. Analyse van die gegevens kan leiden tot het achterhalen van oorzaken van die dalende trend en van daaruit tot het nemen van maatregelen om daar wat aan te doen. Zo was 2022 het jaar van de eikelmuis (Zoogdiervereniging Nederland), 2023 het jaar van de wc-motmug (o.a. Nederlandse Entomologische Vereniging en EIS kenniscentrum van insecten), van de scholekster (Sovon en Vogelbescherming Nederland) en van de bever (Zoogdiervereniging Nederland). Zo draagt elke belangenorganisatie haar eigen specifieke soort aan. In het jaar 2024 is extra aandacht voor de *huismus* en de *hermelijn* gevraagd.

Huiszanger op Vennebroek (foto: Anne van der Zijpp)

De **huismus** (op nummer 1 bij de nationale tuinvogeltelling van januari) is één van de meest geliefde en meest talrijke vogels van ons

land. Omdat ze altijd met z'n allen zijn, lijkt het alsof er nog steeds veel huismussen zijn. Toch zijn hun aantallen sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw gehalveerd. Wij willen daarom weer meer mussen in de Nederlandse tuinen. Meer informatie hierover is te vinden op internet.

De **hermelijn**, één van de kleinste marterachtigen in Nederland, is een soort die van oudsher thuishoort in het Nederlandse landschap. Helaas heeft deze soort het de afgelopen jaren erg zwaar gehad en begint stilletjesaan te verdwijnen uit Nederland. Om te voorkomen dat hermelijnen gaan verdwijnen is actie hard nodig. De hermelijn houdt van nattigheid, en met een beetje geluk kunt u de soort in de Onlanden tegenkomen. Meer informatie is te vinden op internet.

Hermelijn in de Oostpolder (foto: Anne van der Zijpp)

Over beide soorten zijn aangenaam leesbare boeken geschreven, o.a.

- *Mussen, een groene partij* van Jenny de Laet. VUBPRESS, 1999
- *De huismus* van Kees Heij en Jacques Vos. Atlas contact, 2016
- *Bunzing, hermelijn en wezel* van Edo van Uchelen. KNNV, 2021

Over het voorkomen van marterachtigen in De Onlanden verscheen het artikel *Marterachtigen in De Onlanden* (o.a. over hermelijn en wezel) van Leo Stockmann in de Nieuwsbrief De Onlanden, januari 2022. (Zie ook website Natuurbelang De Onlanden.)

De Slootjesdag op 15 juni 2024 – Saskia van Rouveroy

Ieder jaar worden door het IVN Slootjesdagen georganiseerd. Door het hele land doen afdelingen mee om kinderen enthousiast te maken voor natuur. Natuurlijk konden we met IVN-EP niet achterblijven en we vormden al in het voorjaar een groepje enthousiastelingen die aan het voorbereiden sloegen. Zijn alle materialen voorhanden? Zoekkaarten? Waterbakken? Schepnetten? Toen zaterdag 15 juni naderde hielden we angstvallig de weersvoorspellingen in de gaten, want er werd flink wat regen voorspeld. En slootjesdagen, daar hoort water bij, maar toch liever niet vanuit de lucht. Roel Rijskamp, Jolanda van den Bosch, Sjoerd Jansma, Leo Stockmann en Saskia van Rouveroy togen vol optimisme en enthousiasme naar de Else van der Laanhuisvijver, waar we de spullen op tafels uitstalden en Roel voor de zekerheid een droog afdak creëerde met een grote tarp. Maar hoera, we hadden uiteindelijk flink mazzel, pas aan het eind van de ochtend toen we bijna klaar waren begon het te regenen. Maar zelfs dat weerhield sommige fanatieke kinderen niet om nog even door te gaan.

Met een flinke hoeveelheid schepnetten en plastic bakken wachtten we de kinderen op. Al snel doken de eersten op. We legden uit dat ze eerst een bak met water op de kant klaar moesten zetten en lieten ze daarna zien hoe ze het schepnet door het water konden halen om vervolgens de gevangen beestjes in de bak te doen. Op een van de tafels hadden we een groot aquarium klaar gezet om de mooiste vangsten in te doen. Enkele topvangsten waren o.a. een waterschorpioen, een staafwants, een zoetwatermossel en een bloedzuiger. Verder werden opvallend veel kleine beestjes gevangen, waaronder rode mijten, muggenlarven en bootsmannetjes. In totaal ongeveer 13 soorten.

Al snel na de start van de eerste vroegelingen, kwamen er meer kinderen met hun ouders langs en al gauw hadden we al onze schepnetten en bakken uitgedeeld en kwamen we oren en ogen tekort: “Welk beestje is dit?” ”Kun je bij mij komen kijken?” “Ik heb een heel raar beest!” Het was dringen aan de kanten van de Else van der Laanhuisvijver om een goed vangplekje te bemachtigen. En na wat stevig rondroeren in het water, werden de vangsten natuurlijk minder en moest er uitgeweken worden naar wat rustiger stukken.

Ouders namen het enthousiasme van de kinderen over en deden hun best het kroost bij te houden en assisteerden bij het uitzoeken van de beestjes. We konden aan alle kinderen een mooie gratis opvouwbaar zoekkaart met te vinden soorten uitdelen. Na afloop kregen de kinderen een waterbeestjes-diploma, kleurplaat en een IVN-Slootjesdagbutton mee. Een enkele vader keek jaloers toe, maar we moesten streng zijn en deelden deze alleen aan de kinderen uit. Volgend jaar weer! Lijkt het je leuk om mee te helpen? Stuur een appje of e-mailtje naar serouveroy@hotmail.com, dan berichten we je als we volgend jaar weer aan de slag gaan.

Voor *Dorpsklanken* van 19 juni schreef Nynke Doevelaar een leuk verslagje over de Slootjesdag onder de kop ‘Er leeft van alles in de vijver’.

Slootjesdag bij de vijver (alle foto's: Saskia van Rouveroy)

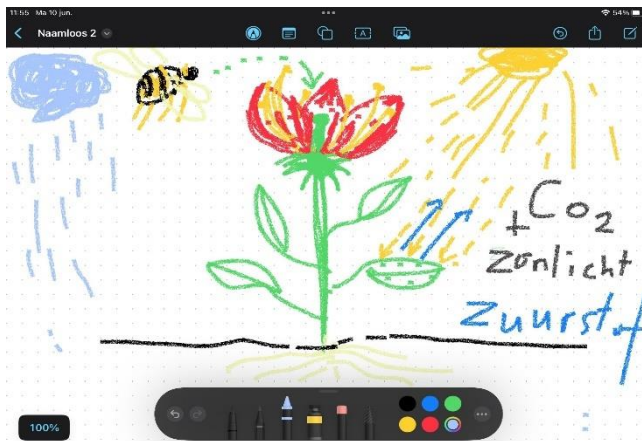

Plantenles op De Veenvlinder – Jolanda van den Bosch

Jolanda van den Bosch (vrijwilliger IVN) en Harma Schipper (IVN schoolgids) gaven op 11 juni 2024 een les over planten voor een groep leerlingen van De Veenvlinder. Maar wat is een plant? Wat kan een plant allemaal? Op een tafel hadden we diverse planten, kruiden, bloemen en groente meegebracht, o.a. een aardbei met bloemen en groene en rode vruchten.

Harma weet heel veel van eetbare en geneeskrachtige planten en Jolanda heeft zich verdiept in hoe het werkt in een plant, want daar gaat een wereld voor je open. Eigenlijk is het net een kleine fabriek!!

Deel 1 van de les: De plant bestaat uit verschillende onderdelen als de stengel, blaadjes en bloemen. Onder de grond zitten de wortels die water en belangrijke voedingsstoffen opzuigen voor de plant. De stengels, waarin buisjes als rietjes, zorgen ervoor dat alle voedingsstoffen overal in de plant bezorgd worden. De plant maakt ook zuurstof ..! Als de zon schijnt neemt de plant CO_2 op uit de lucht en maakt samen met water suikers en zuurstof... Heel belangrijk voor ons! Ondertussen heeft Jolanda een tekening gemaakt van de plant op het digibord (zie hieronder).

Deel 2 van de les: Over eetbare planten, wilde planten en kruiden. En wat is onkruid? We noemen planten vaak onkruid als ze groeien op plekken waar we die liever niet hebben. Kruiden hebben vaak bijzondere eigenschappen, meer dan we vaak weten. Ook dat we ze soms prima kunnen eten of er geurige thee van kunnen trekken en soms zijn wilde planten te gebruiken als geneesmiddel. Maar dan moet je de planten wel eerst goed leren herkennen en weten wat je er mee kunt doen. De eetbare planten uit de moestuin of winkel die we vaak eten zijn bieten, wortels, prei, boontjes, sla en bessen.

De insecten houden ook erg van wilde planten en hun bloemen voor de nectar en het stuifmeel. Ook blaadjes worden wel gegeten. Een voorbeeld is de brandnetel, die erg belangrijk is voor het koolwitje. De rups van deze witte vlinder lust alleen maar blad van brandnetel!

Planten uitgesteld op de tafel (foto: Jolanda van den Bosch)

Tenslotte hebben we thee gemaakt van munt, dat vonden de kinderen bijna allemaal wel lekker. Eigenlijk was een uur te kort voor wat we allemaal wilden vertellen, dat is “onze les” voor een volgende keer.

Wandeling door het Arboretum Assen – Leo Stockmann

Een arboretum is een verzameling bomen en struiken in een park. Het is de beginzin van de folder ‘Kom kijken in het Arboretum Assen, een prachtig bomenpark’. We werden op 12 juni 2024 als IVN-groep (met negen personen aanwezig) bij de infozuil verwelkomd door Arboretumgids Simone Bakker.

In 2004 zijn de eerste bomen aangeplant. Thans staan er al meer dan 650 verschillende natuurlijke soorten. Uiteindelijk moeten dat er 750 soorten worden. De bomen zijn verspreid over drie deelgebieden, passende bij drie werelddelen: Amerika, Europa en Azië. Elk deelgebied is weer onderverdeeld in meerdere regio's.

Bomenkenners zoals Simone kunnen eindeloos vertellen over de soorten. Bij de verschillende soorten stonden ook kleine naambordjes met QR-codes om info over de soort te lezen. Het Arboretum is een gevarieerd terrein met waterpartijen en heuvels (gemaakt van de grond van de uitgegraven waterpartijen). Die inrichting maakt de wandeling vrij avontuurlijk. Helaas was de uitkijktoren in het werelddeel Europa niet meer te bezoeken vanwege vernieling.

Ook in de herfst met al haar bladverkleuringen van de soorten zal een bezoek aan het Arboretum zeker de moeite waard zijn. Het Arboretum is een vrij toegankelijk wandelgebied en in alle opzichten een aanrader.

Bomen rond de vijver (foto: Inge Kuipers Munneke)

**KOM KIJKERS
KIJKEN**

Foto Sipkes
De Verrekijker-
specialist

Swarovski
Leica
Zeiss
Bynolyt
Vortex

Verrekijkerwinkel.nl

SIPKES [●] Poelestraat 19
050-312 86 84
Groningen

DIERENSPECIAALZAAK

ROLFES

Hoofdweg 176, Paterswolde

Hengelsport-Voeders-Zaden
en Dierbenodigdheden

www.rolfesdierenspecialzaak.nl

**HET
EKO
HUIS**

BIOLOGISCH WINKELN

Hoofdweg 77b*, Eelde

*aan parkeerplaats Kerkhoflaan

Land van Ons: Onneresch – Leo Stockmann

Vol overtuiging en enthousiasme bracht Dorothée Wortelboer van Land van Ons op 12 september 2024 aan 25 belangstellenden in Ons Dorpshuis haar verhaal (met beelden) over de locatie op de Onneresch. Op 26 ha wordt daar sinds 2021 gemengde landbouw (veeteelt en akkerbouw) bedreven waarbij echt rekening wordt gehouden met de natuur, de biodiversiteit. Er worden geen pesticiden gebruikt. Wat betreft bemesting wordt alleen vaste mest gebruikt. In de transitie naar natuurinclusieve landbouw zijn al goede en hoopgevende resultaten bereikt. Ook de historie van het gebied kwam aan de orde.

De familie Steenbergen pacht de grond van de burgercoöperatie Land van Ons, Berend Steenbergen is eigenaar van een biologisch-dynamisch melkveebedrijf in de Onnerpolder. Hij werkt van harte mee aan de gestelde eisen van Land van Ons. Soms wordt er geëxperimenteerd met een bepaald gewas. Het is dan afwachten in hoeverre verbouw ervan ook succesvol is. Een schitterend beeld van een akker vol bloeiend boekweit kwam voorbij. Maar ook huttentut, quinoa en triticale (kruising tussen tarwe en rogge; goed krachtvoer voor eigen vee) worden geteeld. Vrijwilligers hebben langs een zandpad een brede strook met kruidenzaden ingezaaid en dat leverde direct een mooie bloeiende rand op. Een pingoruïne is waterhoudend gemaakt en is direct aantrekkelijk voor allerlei vogelsoorten gebleken.

In de boerderij is een winkel ingericht, ‘Wilma’s Erf’, waar allerlei melkproducten en vlees van eigen koeien kan worden gekocht evenals een heel assortiment aan producten van andere Land van Ons-locaties in Nederland. Dorothée had veel producten meegenomen en op een tafel uitgesteld. De bezoekers van de lezing bleken kooplustig, zowel in de pauze als na afloop van de lezing.

Over de es is een wandeling van 4,5 km te maken. Via internet kan de route worden gedownload (<https://landvanons.nl/perceel/onneresch>).

Vogels kijken met kleuters – Saskia van Rouveroy

Eind april werd ik door Margien Uffen van De Veenvlinder benaderd of ik iemand wist die met twee groepen kinderen een vogelexcursie naar het Friescheveen wilde doen. Beetje last minute, maar ik wist dat Roel Rijskamp vorig jaar zijn opleiding als IVN scholen-natuurgids had afgerond én fanatiek vogelaar is. Dus die wilde ik proberen te strikken. En voor jonge kinderen kan mijn eigen vogelkennis ook nog wel volstaan. Roel kon én wilde dit wel samen doen.

Dus op woensdagochtend 22 mei stonden we om 9:00 uur klaar op het Oosterland om het eerste groepje te ontvangen. 12 kinderen van 4-5 jaar werden door ouders in auto's gebracht. Sommigen hadden een eigen (kinder)-verrekijker meegebracht van thuis, maar voor de rest had juf Ynske verrekijkers te leen van het IVN. Dat was voor sommige kinderen nog best een zware last en even wennen om deze om hun nek te hebben. En door welke kant moet je nou kijken? Dat ligt bij de 'rechte' modellen nog niet altijd voor de hand!

Roel had een korte introductie voorbereid met de wijze les 'vogels kijken doe je met je óren! en met die insteek gingen we op weg. En gelukkig voor ons kregen we meteen een prachtig voorbeeld van geluid voorgeschoteld: een koekoek! Die zelfs van twee soortgenoten bijval kreeg. Het viel ons op de dat kinderen al heel veel over vogels wisten. Dat kwam doordat De Veenvlinder in de onderbouw-lessen bezig was met het thema 'Vogels'. Dit uitje was voor de kinderen onderdeel van deze lessen. Ze vonden het duidelijk een leuk thema!

De korte wandeling naar de vogelkijkhut leverde al genoeg stof tot luisteren op, maar de aandacht ging ook vooral naar de modderige stukken (die sommige kinderen in jurkjes en op sandalen moesten trotseren), de brug naar de hut en... de vele naaktslakken op het pad! "Huuuuuh!!! Blote-billen-slakken!"

Naar de vogelkijkhut (foto: Saskia van Rouveroy)

In de vogelkijkhut gelukkig geen slakken en ik vertelde er waarom veen zo nat is en waarom vogels graag naar het water van het Friescheveen komen. Veiligheid, voedsel en voortplanting, mooi rijtje V's om iets over uit te leggen. Zowel de eerste als de tweede groep hadden het geluk de zeearenden te kunnen zien. En dat was maar goed ook, want met een verrekijker vogels in het vizier krijgen valt op jonge leeftijd nog niet mee!

Dan is het fijn als er zo'n enorme vogel voorbij vliegt. Voor de rest deden de vogels ook hun best hun geluiden te laten horen: koolmees, tiftjaf, vink, houtduif en visdiefjes lieten de kinderen horen ook zonder verreijkjer vogels te kunnen zien.

Leuk om te zien dat de kinderen enthousiast waren en wie weet nemen ze hun ouders een keertje mee hiernaartoe. Want ze waren onder de indruk van hoe mooi het Friescheveen was en ook het kleine stukje ernaartoe was al een hele belevenis op zich! Ook de juffen waren enthousiast en we gaan vast vaker wat doen voor schoolkinderen.

Vogels kijken door de verreijkers (foto: Saskia van Rouveroy)

Excursie Westerbroek – Leo Stockmann

Twaalf personen hadden zich aangemeld voor de excursie op 26 mei 2024. We startten 's morgens de wandeling op de parkeerplaats van hotel Van der Valk in Westerbroek. De zon scheen, de temperatuur steeg tijdens de wandeling tot ca. 20 graden.

Vanaf de Rijksweg West liepen we de lange Hesselinkslaan op en zo het gebied binnen. Het gebied heeft tussen 2018 en 2021 veel veranderingen ondergaan. Het bestaat uit broekbos, moeras, petgaten met open water en ruige graslanden. Het is robuuste natuur. Met de aanleg van waterverbindingen is rekening gehouden met de voormalige verkavelingsstructuur. Het is een belangrijke schakel tussen de nieuwe natuurgebieden 't Roegwold (Midden Groningen) en het Zuidlaardermeergebied (Westerbroekstermadepolder, Kropswolderbuitenpolder, Onner- en Oostpolder). Faunaduikers zorgen ervoor dat otters en bevers veilig heen en weer kunnen trekken. De beheerder van het gebied is Natuurmonumenten.

Het was leuk wandelen door het gebied. Schotse hooglanders stonden vlak voor ons af te koelen in een plas water. Her en der zong een rietzanger. In de verte zagen we een havik vliegen, of was het toch een sperwer? Er werd middels een tekstbordje gewaarschuwd om niet in contact te komen met het plantje watercrassula, een woekerende exoot. Tegen het eind van de wandeling hadden we vanaf een uitkijkheuvel een mooi overzicht over het terrein.

Uitzicht vanaf de uitkijkheuvel (foto: Bertus van der Velde)

Natuurlijk zondag geopend vanaf 9 uur

---

maandag t/m zaterdag:	8.00 - 21.00 uur
zondag:	9.00 - 18.00 uur

Winkelcentrum Paterswolde

Hoofdweg 202, 9765 CK Paterswolde | www.ahpaterswolde.nl | facebook.com/ahpaterswolde

Gall & Gall
SINDS 1884

Etos

Onze werkgroepen

Vogels	P. Feenstra, M. Hols, B. van Manen, J. Meeder, J. Nienhuis, J. Poel, A. Ellen, H. Kamps, L. Stockmann, W. Zandt, A. v/d Zijpp, N. Smeenge, E. de Boer, R. Rijskamp, G. Brink, F. van der Noord, Th. Bouwman, R. Dantuma, A. de Graaff, R. Maring
Planten	T. v.d. Berg, C. de Graaf, F. Wilkens, L. Stockmann, L. van Brakel, S. Jansma, J. Schulte
Brom	A. AB, T. v/d Berg, S. Jansma, J. Rozema, P. Kwast (<i>IVN Vries</i>)
Jeugd	M. de Boer, S. Jansma, E. de Boer, M. Sanders, J. v/d Bosch, L. AB, K. Bokma, H. Schipper, K. Reinders, J. Madern, A. Heerdink, R. Rijskamp
Vlinderkampje	T. v/d Berg, F. Nijdam, B. v/d Velde, P. Druiven A. v/d Zijpp, F. Wilkens, E. de Boer, J. Polling, J. Grootveld, R. Duurkens. J. Rozema
Bijenbos	L. Stockmann, S. van Rouveroy, B. Kruit (Imkervereniging Haren-Paterswolde)
Wandelroute	J. Polling

Communicatie

Publiciteit	Leo Stockmann, Aafke Ellen
Websitebeheer	Henk von Eije, Aafke Ellen
Facebook beheer	Saskia van Rouveroy
Website	http://www.ivn.nl/afdeling/eelde-paterswolde
Redactie Groen	Leo Stockmann, glstockmann@hotmail.com
Vormgeving Groen	Jannie Rozema
Distributie Groen	Lideke Jorritsma
Advertenties	Henk von Eije

Eelde-Paterswolde